

A III. Nógrád megyei Honismereti Ifjúsági Tábor

A III. Nógrád megyei Honismereti Ifjúsági Tábor 1978. augusztus 1—10-ig rendezték meg Rétságon. A helyszín kiválasztása sikeresnek bizonyult, hiszen korábban ez a terület ipartörténeti, munkásmozgalmi és művelődéstörténeti szempontból egyaránt „ismeretlen” volt. A tábor célja: a kapitalista ipari fejlődés hatásának, az építőipari munkások tevékenységének, a paraszti élet változásainak kutatása, továbbá a változások nyomán kialakult kulturális, művelődési helyzet vizsgálata.

Május 15-én a táborban résztvevő fiataloknak előkészítő foglalkozást tartottunk. Szó volt itt a Honismereti Tábor céljáról, feladatáról; a résztvevők megismerkedhettek a szakcsoportok munkájával, majd mindenki eldönthette, hogy — érdeklődésének megfelelően — melyik csoportban kíván dolgozni.

A táborban 24 fiatal öt szakcsoportban dolgozott. A 4—6 fős csoportokban kitűnő lehetőség volt a gyűjtőmunkához. A csoportok végleges kialakulása után a csoportvezetők ismertették a gyűjtőmunka menetét, módszereit.

A táborban a következő szakcsoportok dolgoztak:

Az *ipartörténeti csoport* Romhányban a FIM Építési Kerámiagyárban tevékenykedett. Vizsgálták az ipari munkavállalás hatását az élet- és gondolkodásmódra. A gyár dolgozóival való beszélgetések, az emlékek felidézése rendkívüli eseményt jelentettek a fiataloknak, s olyan élményanyagot gyűjtöttek, amely nemcsak a tábor idejére adott lendületet munkájukhoz.

A *munkásmozgalmi csoport* Nagyorosziiban kutatott. Foglalkoztak az építőmunkásság 1905—1944. évek közti szervezkedésével, megismerkedtek az építőmunkásság Szakegyletével. Külö-

Varga Miklós nagyoroszi veteránánál

nös örömet szerzett a fiataloknak a tárgygyűjtés: saját kezükkel foghattak meg olyan iratokat, fényképeket, melyeket máskor csak kiállításokon, üvegen keresztül láthatnak.

A *művelődéstörténeti csoport* tagjai a járás néhány iskolájában gyűjtöttek tárgyi-, írásos- és fotóanyagot. Olyan pedagógusokkal ismerkedtek meg, akiknek munkája és élete fontos tanulságokkal szolgál a tanulóifjúság számára.

A két *néprajzi csoport* közül az egyik a német nemzetiségű Szendehelyen gyűjtötte a bútorzat, a szobabelsők ismeretanyagát, a másik pedig a szlovák lakosságú Bánkon foglalkozott a lakáshasználatban történt változásokkal.

A III. Nógrád megyei Honismereti Ifjúsági Tábor sikeres volt, a csoportoknak értékes tárgyakat sikerült begyűjteniük. Különösen fontosak a Nagyorosziból való, múlt századból származó céházslók. Parassapusztán megszerzték *Sukerek Lajos* — 1919-es vöröskatoná — hagyatékát. Értékesek a Romhányból származó cserépkályhaformák és szerszámok is. Összesen 225 db tárgy került a múzeumba.

Krisko Lajosné

A III. Szabolcs-Szatmár megyei honismereti diáktábor¹

Aminek hagyománya van, amiből jó és javítanivaló következtetéseket lehet levonni — természetesen, ha azokat következetesen hasznosítják is — az egyre eredményesebb lesz. Ezt bizonyítja ez a tábor is, melyet a rendező szervek ismét a vásárosnaményi Tiszaparti Úttörőtáborban rendeztek meg. Közben maga a tábor is sokat változott, fejlődött. Az étkeztetést jól megoldó konyhával és étteremmel bővült, emeltek két olyan faházat is, ahol a vendégeket, előadókat és a tábor vezetését is kényelmes, jó munkalehetőséget adó körülmények között helyezhetik el. Rendező-

¹ 1978. július 24—29.

dött közben a házigazda kérdése is. Az úttörőtábor a Vásárosnaményi Nagyközségi Közös Tanács tartja fent, ők kapják meg a megyei tanácstól, a megyei KISZ bizottságtól és a Hazafias Népfront megyei elnökségtől a 65 000 Ft támogatást, melyből már önállóan gazdálkodtak. A tábor új táborvezetőt is avatott *Zsoldos Ferenc* tanár személyében. Helyettese ezúttal is *Osziár Albert* volt, aki közben a járási KISZ-bizottság titkára lett.

A tábor szakmai irányítója *dr. Gyarmathy Zsigmond* megyei levéltárigazgató — egyben a falukronika és üzemtörténeti szakcsoport vezetője — volt. Az iskolatörténeti szakcsoportot *Joó Károly*, a vásárosnaményi gimnázium igazgatóhelyettese vezette. Új szervezésként lépett be a tábor életébe a néprajzi tárgygyűjtő szakcsoport, *Felhős Szabolcsné*, a Beregi Múzeum etnográfus munkatársa és az ifjúsági mozgalom történetét kutató szakcsoport *Jeney István*, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola fiatal tanára vezetésével. Továbbra is dolgozott hagyományosan a szellemi néprajz témakörben egy csoport *dr. Farkas József*nek, a mátészalkai Szatmár Múzeum igazgatójának irányításával. Az általános iskola V. és VI. osztályos szakköröseinek a gyermekjátékokat és iskolai hagyományokat gyűjtő csoportját ismét *Szabó Imréné* gyulaházi szakkörvezető tanár, a tábori képes krónikát készítő szakcsoportot pedig *Hajdú István*, a vásárosnaményi gimnázium tanára fogta össze. Az üzemtörténeti és falukronika-író csoportot a tábor indításakor összevontuk, mert az üzemtörténeti csoport felkért vezetője (az első táborban részt vevő *Szabó Géza* főiskolai tanár) betegsége miatt nem érkezett meg.

A tábor célkitűzése ez alkalommal az volt, hogy az *üzemtörténet- és üzemkrónika-íráshoz* adjon szakmai segítséget, mert a megye honismereti mozgalmán belül ezen a téren csak kezdeti lépések történtek. Az előadások ebben a témakörben mozogtak.

Incze Miklós, a Magyar Történelmi Társulat Üzemtörténeti Szakosztályának elnöke az üzemtörténet-írási feladatiról és módszereiről beszélt. *Karsai Elek*, a SZOT Központi Levéltárának igazgatója az üzemtörténet-írási forrásairól és a forráskritika elemeiről tartott előadást. *Gyarmathy Zsigmond* az üzemtörténet-írási és krónikairás Szabolcs-Szatmár megyei lehetőségeiről és a szakkronikairás módszereiről adott tájékoztatást. *Kalydy Zsuzsa*, a KISZ MB munkatársa a fiatalok üzemi feladatairól, a KISZ programjaiba iktatott üzemtörténeti munkáról, *Orosz Szilárd* a könyvtárak heiyismereti gyűjteményének használatáról, *Németh Péter* megyei múzeumi igazgató pedig a múzeumok és a honismereti mozgalom kapcsolatáról, a gyűjtött tárgyi emlékek múzeumi elhelyezéséről tájékoztatta a résztvevőket. Az Olvasó Népeért mozgalom kérdéseiről *Fábián Zoltán*, az Iroszövetség titkára, az irodalmi alkotásokban található megyei vonatkozású levéltári forrásokról és a Krúdy-forrásokról *Molnár József* irodalomtörténész szólt. *Kósa Pál* a megye irodalmi hagyományait taglalta.

A témakörök jól megfelelték a táborba érkezettek érdeklődésének és igényeinek. Erről szóltak többen is a közös és egyéni fórumtalálkozások alkalmával. Most is kiderült, hogy nagyon megdolgoztattuk a tábor résztvevőit, hogy egy hét nagyon kevés az ilyen táborozásra. A honismertető bereg-szatmári kirándulás (a tákosi paticsfalú, kézzel festett fakazettás templom, a csarodai XIII. századi freskók, a beregsurányi 1970-es árvízi emlékmű, a tarpai Esze Tamás szobor, Bajcsy-Zsilinszky sír-emlék, a nagyari Petőfi-fa, a túrisvándi működő vízimalom — ipari műemlék —, a szatmárcsekei temetőben Kölcsey sírja és a néprajzi értékű fejfák, a tiszacsécsi Móricz Zsigmond emlékház, a milotai Ady-emlék, a tiszabecsi Rákóczi szabadságharc emlékmű, a Jókai irodalmi emlékhely, a Szabó Lőrinc emléktábla) fél napja is egész napot kívánt volna.

A táborban ez évben is pályamunkákkal érkeztek a fiatalok, mert ez a feltétele annak, hogy a tábori életben részt vehessenek. A táborozásnak általános feladata az, hogy a fiatalokat előkészítse és alkalmassá tegye arra, hogy a honismereti mozgalomban szakköri vezetőkké válhassanak. A tábori életre készülve, már hónapokkal korábban tudatosan foglalkoznak a honismereti mozgalom támogatás két megyei intézménnyel: a levéltárral és a múzeummal. A szakcsoportvezetők módszertani irányításával a táborban még kiegészíthetik pályamunkáikat, hogy méltóképpen állják meg helyüket a megyei néprajzi és honismereti pályázaton.

Falu- és üzemtörténeti témakörben a tábor szakmai vezetőjének irányításával dolgozó értékelő bizottság 14 első, 3 második, 5 harmadik, 2 negyedik és 8 ötödik díjat adott ki. Kiemelkedően jó témájú pályamunka volt a *Miben segítettek szülőfalum fejlődését a szocialista nagyüzemek?* Az én falum története és szokásai, a Kisvárdai Szeszipari Vállalat története és a Nyiregyházi KEMEV Vállalat története című munkák. Külön dicséretet kapott *Az Ibrányi községi könyvtár története* című pályamunka. Iskolatörténeti témában 1 első, 1 második, 1 harmadik, 2 negyedik és 6 ötödik helyezést szűletett. A legjobbak a Nagykovácsi gimnázium története 1870 előtt és a *Milyen változást eredményezett a napköziotthon megszervezése a kisvárdai 2. sz. általános iskolában?* című pályamunkák. Jó és új szín, hogy a pályaművek egy-egy kérdésre kerestek választ, de azt alaposabban, több adattal és azoknál eredményesebben. A néprajzi témakör továbbra is kedvelt volt a pályázaton: 10 első, 5 második, 3 harmadik, 6 negyedik helyezéssel itt is azt bizonyították a fiatalok, hogy egyre többen készülnek színvonalas munkával a jövőre táboro-

zásra. Kiemelkedtek A tokaji szüret népszokásai, az Építkezési formák, parasztházak berendezése és a bútorok rendeltetése Szabolcs-Szatmár megyében, a Kenyér sütés Nyírbátorban c. pályamunkák, vagy a második díjas Nagyecsed mezőgazdasági szokásaiból c. dolgozat.

Egy elsődíjas irodalomtörténeti pályamű született, Szilágyi István élete és pályarajza címmel. A korábbi tábor indításaként jelentkeztek a munkásmozgalmi írások is. A második díjas: Juhász Sándorné veterán élete és munkássága, az emeltszintű levéltári szakkör tagjának munkájaként, vagy a két harmadik díjas munka: Riport egy vöröskatonával, A menekülés irodalmi hangvételű írás erről tanúskodik. Harmadik díjat kapott Az 1848–49-es események Nyíregyházán c. általános iskolás pályamunka. Összesen 74 dolgozat érkezett, több esetben a táborban részt vevő gyerekek ketten-hárman közösen készítették pályamunkát.

A szakcsoportok a hét folyamán maguk is összeállítottak egy-egy kollektív pályamunkát, melynek értékelését a megyei honismereti pályázatok keretében végzik el és november 7-én hirdetik eredményt. A gyűjtött tárgyak a vásárosnaményi Beregi Múzeumba kerültek, az ifjúsági mozgalom történetére vonatkozó anyag pedig a vajai Vay Adám Múzeumba. A táborvezetőség 20 fiatalot külön könyvjutalomban részesített.

Szervezettebb lett a felnőttek munkája is. Az előadások mellett ők is részt vettek a szakcsoportok munkájában, a pályázat értékelésében, a KISZ mozgalmi feladataiban, a táborúti programban stb.

Dr. Gyarmathy Zsigmond

II. Megyei Úttörő Honismereti Tábor Berettyóújfaluban

Két évvel ezelőtt ugyancsak Berettyóújfaluban került sor a járás első honismereti táborára. A kezdeményezést siker és elismerés követte. 1977-ben megyei szintűvé bővült a tábor, és román nemzetiségű gyerekeket is meghívtak Békés megyéből.

A tábor célja a szocialista hazafiságra és internacionalizmusra való nevelés, a természet és a társadalom megismerése, a magyar és a nemzetiségi kultúra kapcsolódásának bemutatása, a történelmi hagyományok felkutatása, valamint az volt, hogy a tíz napig együtt dolgozó gyerekek — hasznosítva a táborban tanultakat — kezdeményezzék iskolájukban a honismereti szakkörök létrejöttét. A negyven résztvevő gyerek öt csoportban végezte munkáját. A természetkutató Bogarász őrs a bihari táj földrajzát, növény- és állatvilágát tárta fel, kutatták a lecsapolások hatását a táj élővilágára, mezőgazdaságra és lakosságára. Vezetőjük Lugosi István tanár volt. Talajmintákat gyűjtöttek, járták a szik világot, ismerkedtek a régi és a modern folyószabályozással. Itt nagy élményt jelentett számukra, hogy eljutottak a kiskörei vízlepcsőhöz.

Ifj. Szöllősi Kálmán tanár vezetésével búvárkodott a Hajdú őrs, akik a nagykereki vár történetével és Bocskai István szerepével foglalkoztak. Helytörténeti tevékenységükhöz tartozott K. Nagy Sándor munkásságának kutatása is.

A tárgyi néprajzos csoport névadója Kós Károly volt, és Fiók Lajos tanár irányításával a bihari népi építészettel foglalkoztak. Szomorúan állapították meg, hogy már kevés a megmaradt emlék. Megláthatták azt is, hogyan olvadt össze a magyarországi románság népi építészete a magyarok stílusával.

A településkutató őrsöt dr. Csáthi Bálint középiskolai tanár vezette. Nekik az az érdekes feladat jutott, hogy megfigyeljék: hogyan él a lassan városossá váló Berettyóújfaluban, a régi bihari központ népe. Felmérték, mekkora a piac vonzásterülete, milyen messzire utaznak autóbusszal, meddig terjed a dr. Zöld Sándorról elnevezett kórház vonzásterülete. Kutatták az ipartelepítés hatását az ELZETT- és Tejpongyárban.

A Cosbuc nevet viselő nemzetiségi őrs a bihari részen található nemzetiségi falvak szellemi és tárgyi kultúrájával ismerkedett meg Barabás Ferenc tanár vezényletével. Tapasztalhatták, hogy él a nemzetiségi kultúra és együtt virágzik a magyar lakosságával.

